

Postbus 55
8200 AB Lelystad

Telefoon
(0320)-265265

Fax
(0320)-265260

E-mail
provincie@Flevoland.nl

Website
www.flevoland.nl

Ministerie van Economische Zaken
T.a.v. mevrouw
Postbus 93144
2509 AC Den Haag

Verzenddatum
22 augustus 2017

Bijlagen

Uw kenmerk

Ons kenmerk
2111632

Onderwerp

Aanbiedingsbrief ministerie van Economische Zaken vergunning Wet
natuurbescherming Windpark Zeewolde

Geachte mevrouw

Hierbij ontvangt u de vergunning op grond van de Wet natuurbescherming voor de aanleg en exploitatie van Windpark Zeewolde. Op dit project is de rijkscoördinatie-regeling van toepassing. Op grond van artikel 3.32 in samenhang met artikel 3.35, vierde lid, van de Wet ruimtelijke ordening worden dit besluit en de andere voor dit project noodzakelijke besluiten gelijktijdig door uw ministerie bekendgemaakt. Afgesproken is dat de Nota van Toelichting voor alle benodigde besluiten samen wordt toegevoegd door u en mede wordt gepubliceerd. Omdat alle besluiten op hetzelfde moment worden gepubliceerd is de vergunning zelf volgens afspraak nog niet van een datum voorzien.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Flevoland,

de secretaris,

de voorzitter,

Mr. Drs. T. van der Wal

J. Ladders

Pondera Consult
De heer
Postbus 579
7550 AN HENGELO

Postbus 55
8200 AB Lelystad

Telefoon
(0320)-265265
Fax
(0320)-265260
E-mail
provincie@Flevoland.nl
Website
www.flevoland.nl

Verzenddatum

Bijlagen
0

Uw kenmerk

Ons kenmerk
2109468

Onderwerp

Wet natuurbescherming: vergunning voor de aanleg en exploitatie van
Windpark Zeewolde

Geachte heer

Op 5 december 2016 (gewijzigd op 24 januari 2017) hebben wij uw aanvraag voor een vergunning namens Windpark Zeewolde BV, in het kader van de Wet natuurbescherming, ontvangen voor de realisatie van Windpark Zeewolde. Bij de aanvraag hoort een Passende beoordeling Windpark Zeewolde, opgesteld door Bureau Waardenburg, tekeningen van het windpark Zeewolde namelijk een overzichtstekening 3.112.406, tekeningen van aanzichten en fundatie 3.112.404 1-4, het achtergrondrapport Natuur voor MER Windpark Zeewolde opgesteld door Bureau Waardenburg en de door u toegestuurde brief (24 januari 2017 met kenmerk 715027/MTK/NBW). Op 13 juli 2017 heeft u een wijziging aangegeven van uw aanvraag. Tot slot is er op 16 augustus een laatste wijziging ingediend. Het betreft hier kleine technische aanpassingen. Deze hebben geen consequenties voor deze vergunning. In dit verband is het van belang om vast te stellen of er negatieve gevolgen voor de instandhoudingdoelstellingen kunnen optreden in Natura 2000-gebied Oostvaardersplassen. Het project of de handeling vindt plaats op het grondgebied van de provincie Flevoland. Gedeputeerde Staten van Flevoland zijn daarom gelet op artikel 1.3 lid 1 en 4 van de Wet natuurbescherming het bevoegd gezag. Bijgevoegd treft u ons besluit aan.

Hoogachtend,
Gedeputeerde Staten van Flevoland,

de secretaris,
Mr. Drs. T. van der Wal

de voorzitter,
J. Lodders

Besluit van GEDEPUTEERDE STATEN VAN FLEVOLAND op een verzoek voor een vergunning op grond van artikel 2.7 lid 2 Wet natuurbescherming.

Inhoudsopgave

- A. Onderwerp aanvraag
- B. Wettelijk kader Wet natuurbescherming
- C. Procedure
- D. Inhoudelijke beoordeling
- E. Behandeling zienswijzen
- F. Besluit
- G. Ondertekening

A. Onderwerp aanvraag

Op 5 december 2016 (gewijzigd op 24 januari 2017) hebben wij een aanvraag voor een vergunning, in het kader van de Wet natuurbescherming, ontvangen voor de realisatie van Windpark Zeewolde. Bij de aanvraag hoort Passende beoordeling Windpark Zeewolde, opgesteld door Bureau Waardenburg, tekeningen van het windpark Zeewolde namelijk een overzichtstekening 3.112.406, tekeningen van aanzichten en fundatie 3.112.404 1-4, het achtergrondrapport Natuur voor MER Windpark Zeewolde opgesteld door Bureau Waardenburg en de door u toegestuurde brief (24 januari 2017 met kenmerk 715027/MTK/NBW). Op 13 juli 2017 heeft u een wijziging aangegeven van uw aanvraag. Er zijn een paar wijzigingen in het Voorkeursalternatief (VKA) doorgevoerd:

- Twee turbines vervallen (LPT-01 en LPT-02);
- Verschuiving van het onderstation van 7 m (niet relevant voor Wnb vergunning);
- De optimalisatie van de RDT-lijn (niet relevant voor Wnb vergunning);
- In het inpassingsplan zijn de relevante ruimtelijke wijzigingen:
 - Turbine ADW-04 krijgt een 'zoekstrook' in het inpassingsplan om eventueel binnen de lijn te schuiven in verband met archeologische waarden;
 - Wijziging in de saneringsregeling bijlage I bij de regels: de einddatum voor complete sanering, en daarmee het einde van de dubbeldraai termijn, blijft wel gelijk.

Bureau Waardenburg heeft een notitie (8 juni 2017, kenmerk 15-326/17.03923/CamHe) geschreven waarin onderbouwd wordt dat de wijzigingen in het VKA geen andere effecten hebben dan wat beschreven is in het MER, de passende beoordeling en de vergunningaanvragen. Tot slot zijn via een aanvulling op 16 augustus 2017 nog een paar technische wijzigingen doorgevoerd, die geen effect hebben op natuurwaarden of deze vergunning.

Windpark Zeewolde BV wil een windpark van 93 windturbines binnen de gemeentegrenzen van Zeewolde en Almere realiseren. Uiterlijk 31 december 2026 zullen maximaal 221 bestaande windturbines gesaneerd zijn. De huidige windturbines worden tussen 2018 en 2026 verwijderd, waarvan bijna 90% van de windturbines in de periode 2024-2026. Bij wijze van worst case scenario is als uitgangspunt gehanteerd dat gedurende een periode van (maximaal) 5 jaar ruim 300 windturbines (211 bestaande + 92-93 nieuwe) tegelijk operationeel zijn. Voor de gehele herstructureringsperiode (inclusief bouw van de nieuwe windturbines en sloop van de huidige windturbines) is uitgegaan van een periode van 7 jaar. De werkzaamheden worden gefaseerd uitgevoerd waardoor er steeds (grote) delen van het plangebied zijn waar geen werkzaamheden worden uitgevoerd.

B. Wettelijk kader Wet natuurbescherming

De Wet natuurbescherming (hierna Wnb) is per 1 januari 2017 het nationale wettelijke kader voor toetsing van activiteiten, plannen, projecten en handelingen met mogelijke gevolgen voor de belangrijkste natuurwaarden van de Natura 2000-gebieden. Het windpark Zeewolde wordt aangelegd in de omgeving van het Natura 2000-gebied Oostvaardersplassen. Dit gebied is op 23 december 2009, onder artikel 10a van de Natuurbeschermingswet 1998 (kenmerk PDN/2009-078), definitief aangewezen als speciale beschermingszone (VR) voor de volgende soorten:

Broedvogels:

Dodaars, aalscholver, roerdomp, woudaapje, kleine zilverreiger, grote zilverreiger, lepelaar, bruine kiekendief, blauwe kiekendief, porseleinhoen, blauwborst, snor, rietzanger en grote karekiet.

Niet-broedvogels:

Grote zilverreiger, lepelaar, wilde zwaan, kolgans, grauwe gans, brandgans, bergeend, smient, krakeend, wintertaling, pijlstaart, slobend, tafeleend, kuifeend, nonnetje, zeearend, kluut, kemphaan en grutto.

Artikel 1.3 lid 1 luidt: ingeval gedeputeerde staten ingevolge het bepaalde bij of krachtens deze wet bevoegd zijn tot het nemen van een besluit met betrekking tot projecten of handelingen, zijn, tenzij anders bepaald, bevoegd Gedeputeerde Staten van de provincie waar het project of de handeling wordt gerealiseerd, onderscheidenlijk verricht.

Artikel 1.3 lid 4 luidt: ingeval een project of handeling mede wordt gerealiseerd, onderscheidenlijk verricht in een andere provincie, wordt een besluit als bedoeld in het eerste lid genomen door Gedeputeerde Staten van de provincie waar het project of de handeling in hoofdzaak wordt gerealiseerd, onderscheidenlijk verricht, in overeenstemming met gedeputeerde staten van die andere provincie. Gedeputeerde Staten van Flevoland zijn gezien artikel 1.3 lid 1 en 4 van de Wnb het bevoegd gezag voor onderhavig project.

Artikel 2.7 lid 2 Wnb luidt: Het is verboden zonder vergunning van Gedeputeerde Staten projecten te realiseren of andere handelingen te verrichten die gelet op de instandhoudingsdoelstellingen voor een Natura 2000-gebied de kwaliteit van de natuurlijke habitats of de habitats van soorten in dat gebied kunnen verslechteren of een significant verstorend effect kunnen hebben op de soorten waarvoor dat gebied is aangewezen.

C. Procedure

In artikel 9b, eerste lid, aanhef en onder a, van de Elektriciteitswet 1998 is bepaald dat op de besluitvorming voor dit project de rijkscoördinatieregeling als bedoeld in artikel 3.35 van de Wet ruimtelijke ordening van toepassing is. Dat wil in dit geval zeggen dat de besluiten die nodig zijn voor windpark Zeewolde gezamenlijk worden voorbereid, waarbij deze procedure wordt gecoördineerd door de minister van Economische Zaken (EZ). Daarbij doorlopen de besluiten, op grond van artikel 3.31, derde lid, in samenhang met artikel 3.35, vierde lid, van de Wro, de uniforme openbare voorbereidingsprocedure als bedoeld in afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht met toepassing van de bijzondere regels in artikel 3.31, derde lid, in samenhang met artikel 3.35, vierde lid, van de Wro. Dit besluit is één van de besluiten die nodig zijn voor windpark Zeewolde. Daarom is ook op dit besluit de rijkscoördinatieregeling van toepassing. De minister van EZ heeft een gecoördineerde voorbereiding van de besluiten voor windpark Zeewolde bevorderd. Onderhavig besluit is samen met het inpassingsplan en de andere besluiten als volgt voorbereid:

- op 9 maart 2017 is een kennisgeving met betrekking tot het ontwerp gepubliceerd in de Staatscourant; kennisgeving heeft ook plaatsgevonden in enkele huis-aan-huisbladen;
- op 9 maart 2017 is door de minister van EZ een ontwerp van het besluit aan Ontwikkelvereniging Zeewolde gezonden;
- het ontwerp van het besluit heeft van 10 maart 2017 tot en met 20 april 2017 ter inzage gelegen

- bij de gemeente Zeewolde en de gemeente Almere;
- er zijn 2 informatieavonden georganiseerd, op 21 maart 2017 en op 23 maart 2017, waarbij de mogelijkheid werd geboden mondeling zienswijze naar voren te brengen.

Op grond van artikel 3.32 in samenhang met artikel 3.35, vierde lid, van de Wet ruimtelijke ordening worden dit besluit en de andere besluiten gelijktijdig door de minister van EZ bekendgemaakt. Tevens doet de minister van EZ daarvan mededeling in de Staatscourant, in enkele huis-aan-huisbladen en langs elektronische weg. Eerdere insprekers en grondeigenaren en beperkt gerechtigden op die gronden worden persoonlijk geïnformeerd.

D. Inhoudelijke beoordeling

De beoordeling van de aanvraag en de bijbehorende belangenafweging vindt plaats in 3 stappen:

1. identificeren van mogelijke negatieve effecten;
2. mitigerende of andere maatregelen in de aanvraag die de effecten beperken;
3. toets aan de instandhoudingsdoelstellingen.

Het gebruik van het windpark Zeewolde kan effect hebben op de natuurwaarden van de Oostvaardersplassen door onder meer verstoring en de aantasting van leefgebied van vogels door het gebruik van de locatie.

Ad. Stap 1: Identificeren van mogelijke negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen, in het bijzonder de natuurlijke kenmerken van het gebied

Effecten op soorten tijdens de aanlegfase:

- verstoring van vogels door geluid, beweging en trilling en vernietiging of verstoring van nesten en/of eieren en tijdelijk habitatverlies tijdens de aanlegwerkzaamheden;
- verstoring van optimaal foerageergebied van de bruine en blauwe kiekendief tijdens de aanlegwerkzaamheden, op de voor de kiekendief optimaal ingerichte foerageergebieden.

Effecten tijdens de gebruiksfase op broedvogels:

- sterfte van aalscholvers tijdens de herstructureringsperiode en in de eindsituatie van maximaal 1 slachtoffer per jaar;
- sterfte van grote zilverreigers tijdens de herstructureringsperiode en in de eindsituatie, < 1 slachtoffer per jaar;
- sterfte van bruine kiekendieven tijdens de herstructureringsperiode en in de eindsituatie van maximaal 1 slachtoffer per jaar;
- verstoring van grote zilverreigers in de herstructureringsperiode.

Effecten tijdens de gebruiksfase op niet-broedvogels:

- sterfte van wilde zwanen tijdens de herstructureringsperiode en in de eindsituatie < 1 slachtoffer per jaar;
- sterfte van kolganzen tijdens de herstructureringsperiode en in de eindsituatie van maximaal 30 slachtoffer per jaar;
- sterfte van grauwe ganzen tijdens de herstructureringsperiode en in de eindsituatie van maximaal 1-5 slachtoffer per jaar;
- sterfte van brandganzen tijdens de herstructureringsperiode en in de eindsituatie < 1 slachtoffer per jaar;
- verstoring van foerageergebied van grauwe gans, wilde zwaan en kolgans;
- barrièrewerking bij de lijnopstelling langs de A27 voor de kolgans en de grauwe gans.

Ad. Stap 2: Mitigerende of andere maatregelen in de aanvraag die effecten beperken:

- de aanlegwerkzaamheden worden gefaseerd uitgevoerd, hierdoor is het voor vogels mogelijk om elders in het gebied te foerageren en te rusten en hierdoor treedt geen wezenlijke verstoring op;
- door de sanering van de bestaande windturbines, ten minste 186 worden per nieuwe windturbine minimaal twee bestaande windturbines verwijderd;
- op twee percelen ten zuidoosten van de A6 die zijn ingericht als optimaal foerageergebied voor de kiekendieven worden alle werkzaamheden buiten het broedseizoen van kiekendieven uitgevoerd. Dit betreft het perceel 'Hoekman' (kadastrale perceelscode ZWD 03 D 1240 en 'De Bruijker' (kadastrale perceelscode ZWD 03 D 1301). Deze percelen worden verder aangeduid als perceel Hoekman en perceel De Bruijker). Het is wenselijk de werkzaamheden hier zoveel mogelijk binnen een jaar uit te voeren, zodat het aantal periodes dat verstoring op kan treden beperkt blijft;
- de infrastructuur benodigd voor de aanleg- en het onderhoud van de windturbines op de percelen ten zuidoosten van de A6 die zijn ingericht als optimaal foerageergebied worden zoveel mogelijk op aangrenzende percelen aangelegd. Plaatsen die toch worden aangetast, op deze percelen worden ingezaaid met een specifiek mengsel om de foerageercondities voor kiekendieven zo optimaal mogelijk te maken. Dit wordt vastgelegd in het werkplan, dat vooraf door ons moet worden goedgekeurd;
- toepassing van een corridor van stilstaande windturbines in de lijnopstelling langs de A27.

In de bij de vergunningaanvraag geleverde Passende beoordeling is beschreven welke ingrepen plaatsvinden en wat de gevolgen daarvan zijn op de instandhoudingsdoelstellingen. Samenvattend zijn de belangrijkste conclusies:

Ad. Stap 3: Toets aan de instandhoudingsdoelstellingen

Voor de beoordeling van de effecten is een Passende beoordeling Windpark Zeewolde opgesteld door Bureau Waardenburg, evenals het achtergrondrapport Natuur voor MER Windpark Zeewolde. Hierin is beschreven welke ingrepen plaatsvinden en wat de gevolgen daarvan zijn op de instandhoudingsdoelstellingen. Samenvattend zijn de belangrijkste conclusies:

Aanlegfase broedvogels

In de passende beoordeling staat aangegeven dat tijdens de aanlegfase van Windpark Zeewolde wezenlijke verstoring (effect op draagkracht van het gebied) in vrijwel heel het plangebied is uitgesloten. De versturende werkzaamheden op broedvogels zijn lokaal en tijdelijk van aard en er is in de (ruime omgeving van) het plangebied voldoende foerageergebied beschikbaar, waar de soorten gebruik van kunnen maken. Ook in de herstructureringsperiode geldt dat er geen wezenlijke verstoring optreedt. Alleen voor de bruine en blauwe kiekendief kan door verstoring van foerageergebied op de optimaal voor de kiekendief ingerichte foerageergebieden (compensatiegebieden in het kader van de Natuurbeschermingswet voor Almere) significant negatieve effecten niet op voorhand uitgesloten worden, tenzij er mitigerende maatregelen worden genomen. Deze mitigerende maatregelen worden hierboven onder Ad. Stap 2 Uit de Passende beoordeling volgt dat in de aanlegfase wezenlijke verstoring (effect op draagkracht van het gebied) in heel het plangebied is uitgesloten op niet-broedvogels.

Gebruiksfase broedvogels

Uit de passende beoordeling volgt dat er in de gebruiksfase incidentele sterfte van de grote zilverreiger (<1 slachtoffer per jaar) en jaarlijks maximaal 1 slachtoffer aalscholver en bruine kiekendief kan plaats vinden als gevolg van het gebruik van Windpark Zeewolde. De sterfte van de aalscholver ligt in de gebruiksfase van Windpark Zeewolde onder de 1%-mortaliteitsnorm. Voor alle soorten geldt dat de sterfte van individuen bij de geplande windturbines in de herstructureringsperiode iets groter is dan de sterfte in de eindsituatie. De sterfte onder niet-broedvogels als gevolg van de bestaande windturbines is verdisconteerd in de huidige populatieomvang van de betrokken vogelsoorten in de Oostvaarderplassen. Omdat er is getoetst aan de huidige populatieomvang is indirect rekening gehouden met de sterfte bij zowel de bestaande als de geplande windturbines. De sterfte is in de herstructureringsperiode groter dan in de eindsituatie,

maar dit heeft geen effect op de omvang van de betrokken populaties in Natura 2000-gebieden en heeft dan ook geen effect op de instandhoudingsdoelstellingen.

Grote zilverreiger

De broedpopulatie van de grote zilverreiger ligt boven de instandhoudingsdoelstelling. De draagkracht van de Oostvaardersplassen is voor de soort op orde. In de huidige situatie wordt de soort blootgesteld aan meer dan 200 windturbines. Door de sanering van de windturbines is het aanvaringsrisico in de nieuwe situatie vergelijkbaar of lager dan de huidige situatie, waardoor het behalen van de instandhoudingsdoelstelling van de soort niet in gevaar komt.

Bruine kiekendief

De maximale sterfte per jaar van bruine kiekendieven is hoger dan de 1%-mortaliteitsnorm. De broedpopulatie van de Oostvaardersplassen ligt in de huidige situatie ruim boven het instandhoudingsdoel (www.SOVON.nl). In de huidige situatie wordt de soort blootgesteld aan meer dan 200 windturbines in de omgeving. Door de sanering van de windturbines is het aanvaringsrisico in de nieuwe situatie vergelijkbaar of lager dan de huidige situatie. Hierdoor is het effect op het behalen van de instandhoudingsdoelstelling in de nieuwe situatie niet groter dan in de huidige situatie.

Aalscholver

De sterfte van de aalscholver ligt in de gebruiksfase van Windpark Zeewolde onder de 1%-mortaliteitsnorm. Een dergelijk aantal aanvaringslachtoffers is een kleine hoeveelheid en niet van invloed op het behoud van omvang van de populatie. In de huidige situatie wordt de soort blootgesteld aan meer dan 200 windturbines. Door de sanering van de windturbines is het aanvaringsrisico in de nieuwe situatie vergelijkbaar of lager dan de huidige situatie, waardoor het behalen van de instandhoudingsdoelstelling van de soort niet in gevaar komt.

Door de sanering van de windturbines neemt het aantal windturbines af en daarmee ook het verstoord oppervlakte veroorzaakt door de windturbines. Hierdoor heeft Windpark Zeewolde in de eindsituatie geen significant negatief effect op het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen als gevolg van verstoring. Door het nemen van mitigerende maatregelen op de kiekendiefcompensatiegebieden ten zuidoosten van de A6 (perceel Hoekman en De Bruijker) wordt met zekerheid een aantasting van de kwaliteit van de compensatiegebieden voorkomen. Deze maatregelen worden nader uitgewerkt in het werkplan behorende bij deze vergunning.

Aanlegfase en gebruiksfase niet-broedvogels

De sterfte van niet-broedvogels uit Natura 2000-gebieden bij de geplande windturbines is in de herstructureringsperiode iets groter dan de sterfte in de eindsituatie. De sterfte onder niet-broedvogels als gevolg van de bestaande windturbines is verdisconteerd in de huidige populatieomvang van de betrokken vogelsoorten in de Oostvaarderplassen. Omdat er is getoetst aan de huidige populatieomvang is indirect rekening gehouden met de sterfte bij zowel de bestaande als de geplande windturbines. De sterfte is in de herstructureringsperiode groter dan in de eindsituatie, maar dit heeft geen effect op de omvang van de betrokken populaties in Natura 2000-gebieden en heeft dan ook geen effect op de instandhoudingsdoelstellingen.

Uit de passende beoordeling van Windpark Zeewolde volgt dat het risico op aanvaringslachtoffers van de wilde zwaan en de brandgans bij alle alternatieven verwaarloosbaar klein is. Wilde zwanen maken beperkt gebruik van de Oostvaardersplassen als slaapplaats en foerageren overdag in het plangebied van het windpark, waar het aanvaringsrisico in de nieuwe situatie vergelijkbaar of kleiner is dan in de huidige situatie. Dit betekent dat het effect op de instandhoudingsdoelstelling niet groter zal zijn dan de huidige situatie. De sterfte van grauwe gans, kolgans en brandgans ligt in de eindsituatie onder de 1% mortaliteitsnorm van de betrokken populaties in de Oostvaardersplassen. Dit is een kleine hoeveelheid en niet van invloed op de omvang en het behoud van de populaties.

Door de sanering van de windturbines neemt het aantal windturbines af en daarmee ook het verstoord oppervlakte veroorzaakt door de windturbines. Hierdoor heeft Windpark Zeewolde in de eindsituatie geen significant negatief effect op het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen als gevolg van verstoring. Voor grauwe ganzen en kolganzen kan barrière-werking optreden in de eindsituatie bij de lijnopstelling van de A27. Door het nemen van passende maatregelen, zoals de toepassing van een corridor van stilstaande windturbines, kunnen significant negatieve effecten worden uitgesloten.

Stikstof

Uit de AERIUS berekening die is uitgevoerd door Bureau Waardenburg volgt dat de depositie als gevolg van de aanleg van het Windpark Zeewolde in geen van de Natura 2000-gebieden 0,05 mol/ha/jaar of meer zal bedragen. Er vindt dan ook geen overschrijding plaats van de drempelwaarde 0,05 mol N/ha/jaar. Er is geen melding nodig in het kader van de PAS.

Cumulatie

Uit de passende beoordeling voor het project Windpark Zeewolde blijkt dat significant negatieve effecten als gevolg van het project op de Instandhoudingsdoelstellingen van de bruine kiekendieven, aalscholvers, grote zilverreigers, wilde zwanen, grauwe ganzen en kolganzen kunnen worden uitgesloten. Uit de draagkrachtberekeningen die zijn uitgevoerd voor de grauwe gans en de kolgans blijkt dat er voor deze soorten een overcapaciteit van leefgebied beschikbaar is in de omgeving van de Oostvaardersplassen. Cumulatief gezien vallen significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen uit te sluiten.

Conclusie

Uit de passende beoordeling en bovenstaande toetsing blijkt dat significante effecten voor het Natura 2000-gebied Oostvaardersplassen met zekerheid kunnen worden uitgesloten. Voor sommige soorten treden wellicht nog licht negatieve effecten op. Er kan een vergunning in het kader van de Wnb worden afgegeven.

E. Zienswijzen

Naar aanleiding van de publicatie van de kennisgeving en de terinzagelegging van de ontwerpbesluiten van het Windpark Zeewolde zijn 54 zienswijzen over de ontwerpbesluiten naar voren gebracht. Zie de antwoordnota zienswijzen voor een overzicht van de behandeling van de zienswijzen (bijlage 1). In de antwoordnota vindt u ook de reacties op de inhoudelijke punten uit de zienswijzen die niet specifiek zijn, respectievelijk over alle ontwerpbesluiten gaan. Tegen het ontwerp van dit besluit zijn 7 zienswijzen ingediend. In E.1 en de genoemde antwoordnota vindt u de inhoudelijke reacties op de zienswijzen voor zover deze niet zijn opgenomen in het besluit zelf. De antwoordnota maakt, voor zover de zienswijzen zich richten tegen het ontwerp van onderhavig besluit, onderdeel uit van het besluit. In de antwoordnota is aangegeven of de zienswijzen aanleiding geven om het onderhavige besluit aan te passen.

E.1 Behandeling zienswijzen

1. Het Flevolandschap is ervan overtuigd dat de energietransitie noodzakelijk is en dat winning van windenergie op land daarin elk geval tijdelijk- een bijdrage aan moet leveren. De Vergunning Wet Natuurbescherming wordt echter voor onbepaalde tijd verleend. Dit vinden wij niet juist. Wij vinden het noodzakelijk dat tegen het einde van de levensduur van de nu te plaatsen windmolens een bezinning plaatsvindt op verschillende vragen. Zijn de windmolens nog langer nodig of zijn er minder belastende vormen van energiewinning beschikbaar? Hebben de windmolens geleid tot achteruitgang van de biodiversiteit of staan ze verbetering van de biodiversiteit in de weg? Blijken de instandhoudingsdoelen van de Natura 2000 gebieden toch te worden geschaad? Wordt het energielandschap als voldoende leefbaar ervaren of zijn op dat punt de inzichten gewijzigd? Wij verzoeken u met name vanuit de argumenten biodiversiteit en instandhoudingsdoelen N2000 om de vergunning voor bepaalde tijd in plaats van voor onbepaalde tijd te verstrekken.

Reactie Provincie Flevoland

De omgevingsvergunning voor het windpark Zeewolde kent een periode van 25 jaar toe. Aangezien de vergunning gecoördineerd tot stand komt zullen wij aansluiten bij deze periode van 25 jaar en de vergunning hierop aanpassen.

Met betrekking tot de ontwerp-Wnb-vergunning wordt opgemerkt dat wordt gesteld dat de kans dat er slachtoffers zullen vallen onder de trek- en broedvogels in het gebied gelijk aan of kleiner dan 1 is, uitgezonderd de kolganzen en grauwe ganzen. Er wordt van uitgegaan dat in de nieuwe situatie deze kans kleiner is omdat er per saldo minder molens komen te staan in het gebied. Er wordt echter ten onrechte niet meegenomen dat deze molens hoger zullen worden en dat er voor de vogels tevens een "gewenningsperiode" zal bestaan waarin het aantal slachtoffers hoger zal zijn omdat de vogels tegen de wieken van de nieuw te bouwen windmolens aan zullen vliegen. Ook zullen de bouwwerkzaamheden en de grotere fundering voor de nieuwe molens er toe leiden dat het leefgebied van de kiekendief wordt aangetast, hetgeen een onwenselijke ontwikkeling vormt.

Reactie Provincie Flevoland

Hetgeen van de zijde van indiener naar voren is gebracht vormt geen reden te twifelen aan de juistheid en de bruikbaarheid van de uitgevoerde onderzoeken. De commissie MER geeft hierover in het toets advies aan dat de informatie, met name door de inhoudelijke aanvullingen uit de bijlagen rapporten bij de ontheffingsaanvraag voor de Flora- en faunawet, volledig en juist is. Gedeputeerde staten van de provincie Flevoland concludeert: "Uit de toets blijkt dat significante effecten met zekerheid kunnen worden uitgesloten. Voor sommige soorten treden wellicht nog licht negatieve effecten op. Er kan een vergunning in het kader van de Wet Natuurbescherming worden afgegeven." Verder zijn er mitigerende maatregelen voor het leefgebied van de kiekendief voorgeschreven.

2. Het "Achtergrondrapport Natuur". Dit rapport hanteert, volledig zonder aanleiding, niet onderbouwd en niet verifieerbaar - bovendien in tegenspraak met recente ervaringscijfers die hetzelfde rapport laat zien - een gemiddelde vogelsterfte van tien per turbine per jaar. Zonder enige nadere onderbouwing en toelichting kan van het gehanteerde aantal niet worden uitgegaan. De zienswijze maakt niet duidelijk welke 'recente ervaringscijfers' hier bedoeld worden.

Reactie Provincie Flevoland

Op basis van resultaten van slachtofferonderzoeken in bestaande windparken in Nederland en België is voor Windpark Zeewolde een inschatting te maken van de totale jaarlijkse vogelsterfte als gevolg van aanvaringen met de windturbines. Gemiddeld vallen in Nederland en België in een windpark ongeveer 20 vogelslachtoffers per turbine per jaar (Winkelman 1989, 1992, Musters et al. 1996, Baptist 2005, Schaut et al. 2008, Everaert 2008, Krijgsveld et al. 2009, Krijgsveld & Beuker 2009, Beuker & Lensink 2010, Verbeek et al. 2012). Afhankelijk van onder andere het aanbod aan vogels en de intensiteit van vliegbewegingen in de omgeving van het windpark, de configuratie van het windpark en de afmetingen van de windturbines, varieert dit aantal van minimaal een enkel tot maximaal enkele tientallen slachtoffers per turbine per jaar.

Op basis van deskundigenoordeel wordt voor Windpark Zeewolde een lager aantal slachtoffers per windturbine per jaar voorspeld dan gemiddeld in de voornoemde slachtofferonderzoeken is gevonden. Ten opzichte van de referenties, die vooral in vogelrijke kustgebieden zijn gelegen, vliegen binnen het plangebied gemiddeld duidelijk minder vogels (met name tijdens de seizoenstrek, maar ook lokale vliegbewegingen). Het is daarom waarschijnlijk dat het aantal slachtoffers in Windpark Zeewolde ruim onder het voornoemde gemiddelde van 20 slachtoffers per windturbine per jaar zal liggen, in ordegrootte maximaal een tiental slachtoffers per windturbine per jaar.

3. Onder verwijzing naar hetgeen hierboven naar voren is gebracht, moet worden vastgesteld dat van verlening van de Wnb-vergunning behoort te worden afgezien. Enerzijds bestaat er voor het verlenen van deze vergunning geen aanleiding meer als het RIP niet wordt vastgesteld, en

anderzijds treffen de inhoudelijke bezwaren tegen dat inpassingsplan ook deze vergunning, zodat zij ook daarom niet kan worden verleend.

Reactie Provincie Flevoland

De genoemde vergunning en het inpassingsplan zijn gecoördineerde besluiten, waarbij het inpassingsplan de basis vormt voor de vergunningverlening. Indien het inpassingsplan niet wordt vastgesteld kan de vergunning niet worden verleend. In het kader van zowel het inpassingsplan als de Wnb-vergunning is conform de daartoe strekkende verplichting rekening gehouden met de effecten voor Natura 2000-gebieden. Op grond van de passende beoordeling is geconcludeerd dat geen aantasting optreedt, rekening houdend met mitigerende effecten. Hetgeen in de zienswijze naar voren is gebracht, geeft geen aanleiding aan de houdbaarheid of juistheid van de passende beoordeling te twijfelen.

4. Uit de Notitie Effecten herstructureringsperiode volgt dat bij wijze van worst case scenario als uitgangspunt is gehanteerd dat gedurende een periode van maximaal vijf jaar ruim 300 windturbines tegelijk operationeel zijn. Een meer concrete uitwerking van de herstructureringsfase wordt niet gegeven. Zo bestaat bijvoorbeeld geen inzicht in het moment waarop een turbine wordt gesaneerd of aangelegd, in welke volgorde (in tijd en/of locatie) sanering en aanleg zullen plaatsvinden, en wat daarvan de effecten zullen zijn. De uitwerking van de herstructurering zal invloed hebben op de effecten van het project op beschermde gebieden in de herstructureringsperiode. Het is immers relevant of bijvoorbeeld op hetzelfde moment op naastgelegen percelen sanerings- en aanlegwerkzaamheden worden uitgevoerd, of dat sanering en aanleg verspreid in tijd en/of locatie worden uitgevoerd. Door het ontbreken van een (meer) concrete uitwerking en beoordeling in dit verband is sprake van een ondeugdelijke onderbouwing van de effecten van de herstructureringsperiode op beschermde gebieden, die niet aan de Wnb-vergunning ten grondslag mag worden gelegd.

Reactie Provincie Flevoland

Voor de alternatieven is alleen de eindsituatie beoordeeld (de situatie waarin windpark Zeewolde is gerealiseerd en de bestaande turbines zijn gesaneerd). De periode van herstructurering, en daarmee de milieueffecten, zijn tijdelijk van aard en niet bepalend voor de uitkomst van het alternatievenonderzoek. Ten behoeve van de besluitvorming is wel onderzoek verricht naar de worst case effecten van de herstructureringsperiode, waarbij is uitgegaan van de aanwezigheid van alle windturbines, oud en nieuw, voor de periode van zeven jaar. Daarbij is ook gekeken naar de ecologische effecten. Met inachtneming van de mitigerende maatregelen ten behoeve van het kiekendiefgebied treedt er geen aantasting van de Natura 2000-gebieden op. In bijlage I bij de regels is een saneringslijst opgenomen. Hier staan de windturbines genoemd welke bij start bouw worden gesaneerd. Hiermee wordt inzicht gegeven in welke turbines eerst worden gesaneerd.

5. De Wnb-vergunning wordt onder meer verleend vanwege de aantasting van percelen die zijn ingericht als optimaal foerageergebied voor de bruine en blauwe kiekendief. Dit foerageergebied geldt als compensatie in de zin van de Natuurbeschermingswet 1998 (oud) voor andere ruimtelijke ontwikkelingen in Almere en Lelystad, en is volgens het Natura 2000-beheerplan Oostvaardersplassen bewust daartoe ingericht omdat het een belangrijke rol speelt voor de staat van instandhouding van broedende kiekendieven (p. 63 en 64). Het druist volledig tegen het systeem van de Wnb en de EU Habitat- en Vogelrichtlijn in om compensatiegebieden die kennelijk noodzakelijk zijn voor de staat van instandhouding van deze vogelsoorten door een nieuwe ontwikkeling aan te tasten. Het feit dat de Wnb-vergunning en onderliggende rapporten uitgaan van mitigatie van effecten, welk uitgangspunt overigens ook wordt bestreden (zie § 12.9), doet daaraan niet af. De Wnb-vergunning wordt hiermee verleend in strijd met de Wnb en genoemde EU richtlijnen.

Reactie Provincie Flevoland

In de vergunning is beoordeeld wat de effecten zijn van de ontwikkeling van windturbines in deze compensatiegebieden. In deze gebieden staan reeds windturbines, deze worden voor de plaatsing van een nieuwe windturbine verwijderd. Uit de passende beoordeling volgt dat kiekendieven geen of hooguit verwaarloosbare verstoring ondervinden van windturbines. De windturbines worden verwijderd en verplaatst buiten het broedseizoen van de kiekendieven om effecten te voorkomen.

6.De Notitie Effecten VKA-hoog concludeert dat een verslechtering van de kwaliteit van natuurlijke habitats in nabijgelegen Natura 2000-gebieden als gevolg van de aanleg en het gebruik van Windpark Zeewolde op voorhand met zekerheid is uitgesloten. De enkele stelling dat depositie verwaarloosbaar is, is echter volgens vaste rechtspraak onvoldoende voor de conclusie dat het plan geen significante negatief effect met zich brengt. Deze conclusie kan (tevens) alleen worden getrokken op basis van objectief verifieerbare gegevens verkregen uit op de individuele situatie toegesneden onderzoek. Aangezien het uitblijven van significante negatieve effecten aldus niet is verzekerd, wordt de Wnb-vergunning ten onrechte verleend.

Reactie Provincie Flevoland

Voor het Programma Aanpak Stikstof 2015-2021 is een passende beoordeling opgesteld waarbij de effecten van stikstofdepositie in cumulatie voor de looptijd van het programma in beeld zijn gebracht. Daarbij is de conclusie getrokken dat significant negatieve effecten op voorhand met zekerheid uitgesloten kunnen worden. Dat geldt daarmee voor elk project dat gebruik maakt van het instrumentarium dat ontwikkeld is voor het PAS (d.w.z. AERIUS).

7.De Notitie Effecten VKA-hoog beschrijft en beoordeelt de effecten van het vka op gebieden en op soorten. Bij deze beoordeling, die een conclusie geeft over de cruciale vraag of een verslechterend of significant verstorend effect bestaat op de soorten waarvoor het Natura 2000 gebied Oostvaardersplassen is aangewezen, wordt ten onrechte een vergelijking gemaakt tussen de beoogde eindsituatie en de huidige situatie waarin de bestaande windturbines reeds aanwezig zijn. Conform de Wnb dient een zelfstandige en actuele toets te worden uitgevoerd van de effecten van het voorziene windpark. Een simpele vergelijking, stellende dat de eindsituatie beter zal zijn dan de bestaande en dat enkel om die reden geen verslechterend of verstorend effect optreedt, is onvoldoende en in strijd met de Wnb. Deze stelling kan ook inhoudelijk niet worden gevolgd. De negatieve effecten van het Windpark worden immers niet alleen bepaald door de hoeveelheid windturbines, maar bijvoorbeeld ook door de locatiekeuze, de lijnopstellingen, de afstand tussen turbines en het type windturbine, waarbij in het bijzonder de as- en tiphoogte en de diameter van de rotorbladen van belang zijn.

Reactie Provincie Flevoland

In de passende beoordeling van Bureau Waardenburg is gekeken naar de effecten van het windturbinepark op de instandhoudingsdoelstellingen. In deze passende beoordeling is specifiek getoetst wat de effecten zijn van het windturbinepark Zeewolde op de instandhoudingsdoelstellingen. Hetgeen van de zijde van indiener omtrent de inhoud van het ecologisch onderzoek wordt gesteld is derhalve niet juist, aangezien niet is volstaan met een enkele vergelijking tussen de bestaande en nieuwe situatie. In de notitie voorkeursalternatief zijn de resultaten van de passende beoordeling opgenomen. Op basis van deze passende beoordeling kan worden geconcludeerd dat geen aantasting van een Natura 2000-gebied optreedt.

8.De Natuuronderzoeken gaan uit van een gemiddeld aantal van tien vogelslachtoffers per windturbine per jaar. Dit uitgangspunt wijkt significant en onrealistisch af van de cijfers die zijn vastgesteld in slachtofferonderzoeken in bestaande windparken. Volgens de Natuuronderzoeken is in deze eerdere onderzoeken vastgesteld dat jaarlijks twintig vogelslachtoffers per turbine vallen. Volgens de Natuuronderzoeken wijken de kenmerken van het Windpark af van de kenmerken van de onderzochte windparken, in een voor vogels zowel negatieve als positieve zin.

Reactie Provincie Flevoland

De onderzoeken zijn op een juiste wijze uitgevoerd. De commissie MER geeft hierover in het toets advies aan dat de informatie, met name door de inhoudelijke aanvullingen uit de bijlagen rapporten bij de ontheffingsaanvraag voor de Ff-wet, volledig en juist is. Gedeputeerde staten van de provincie Flevoland concludeert: "Uit de toets blijkt dat significante effecten met zekerheid kunnen worden uitgesloten. Voor sommige soorten treden wellicht nog licht negatieve effecten op. Er kan een vergunning in het kader van de Wet Natuurbescherming worden afgegeven." Van de zijde van indiener zijn geen rapportages overleg op basis waarvan getwijfeld moet worden aan de juistheid of bruikbaarheid van de onderzoeken. (zie ook het antwoord op zienswijze 9).

9. Het verbaast dan ook dat de Natuuronderzoeken vervolgens, zonder enige onderbouwing stellen dat "op basis van deskundigenoordeel" een lager aantal slachtoffers wordt voorspeld dan de resultaten van eerdere slachtofferonderzoeken laten zien. Hoe men vervolgens tot het getal van tien slachtoffers per turbine per jaar - de helft van het wetenschappelijk vastgestelde aantal - komt, wordt in de Natuuronderzoeken niet onderbouwd. Deze aanname, die als cruciaal onderdeel ten grondslag ligt aan alle Natuuronderzoeken, kent geen grondslag en geen motivering. De verbazing over deze cijfers wordt gecompleteerd door de volgende vaststelling in de Natuuronderzoeken zelf, waarmee de onzekerheid en twijfel over de gehanteerde uitgangspunten door de deskundigen is bevestigd. De conclusie kan dan ook niet anders luiden dan dat de Natuuronderzoeken zijn gebaseerd op onjuiste, althans ondeugdelijk gemotiveerde uitgangspunten.

Reactie Provincie Flevoland

Het aantal vogelslachtoffers dat per turbine valt varieert van een enkel tot enkele tientallen per jaar. Gezien deze variatie is het gebruik van het gemiddelde aantal slachtoffers (20) niet zonder meer de beste proxy voor het aantal vogels dat op een willekeurige locatie slachtoffer zal worden van een aanvaring met een windturbine. Rekening houdend met de genoemde variabelen (configuratie, locatie, vogelrijkdom, etc.) dient per locatie een afweging gemaakt te worden van de kans op aanvaringen. Op basis van een deskundigenoordeel is voor windpark Zeewolde zo bepaald dat jaarlijks gemiddeld een tiental vogels 10 in aanvaring zal komen met ieder van de geplande turbines. Dit deskundigenoordeel is gebaseerd op inzichten in de aantallen en het gebiedsgebruik door vogels ter plaatse. Deze inzichten zijn verkregen op basis van bestaande gegevens en gericht veldonderzoek in het plangebied. Daarnaast is het deskundigenoordeel gebaseerd op een jarenlange ervaring van Bureau Waardenburg met vogels en windturbines in verschillende landschappen verspreid over Nederland. (zie hiervoor ook de overige reacties op de zienswijzen).

10. De Wnb-vergunning wordt onder meer verleend vanwege de aantasting van percelen die zijn ingericht als optimaal foerageergebied voor de bruine en blauwe kiekendief. De toelichting stelt aldus (de aantasting van) de kwaliteit van de compensatiegebieden centraal. Hier wordt een onjuiste toets gehanteerd. Voor de verlening van de Wnb-vergunning dient te worden beoordeeld en dient vast te staan dat de instandhoudingsdoelstellingen van de soort als zodanig niet in gevaar komen en dat geen verslechterend of significant verstorend effect op de soort als zodanig bestaat.

Reactie Provincie Flevoland

In de passende beoordeling van Bureau Waardenburg is gekeken of significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen kunnen worden uitgesloten. Effecten op de kwaliteit van de het leefgebied van de bruine en blauwe kiekendieven kunnen worden uitgesloten als de sloop en verwijdering van de bestaande windturbine in de winterperiode plaats vindt. In de vergunning is dit als voorschrift opgenomen, daarnaast is opgenomen dat de realisatie van de nieuwe windturbines in deze gebieden ook buiten het broedseizoen van kiekendieven plaats moet vinden. Om duidelijk te krijgen welke periode dit exact is, kunnen wij hiervoor de maanden aangeven in de vergunning (1 maart-1 oktober).

11. Voorschrift 17 bepaalt dat de bestaande windturbines in het foerageergebied eerst dienen te worden verwijderd voordat de nieuwe windturbines in dit gebied mogen worden gerealiseerd. Aan

dit voorschrift is geen termijn gekoppeld, hetgeen kan betekenen dat het gebied op verspreide momenten en daarmee gedurende een lange periode ernstig kan worden verstoord. Door het ontbreken van deze termijn is mitigatie ten onrechte niet verzekerd en is de Wnb-vergunning verleend in strijd met de Wnb. Bovendien gaan zowel dit voorschrift als de overwegingen in dat verband in de Passende Beoordeling ervan uit dat mitigatie daadwerkelijk aan de orde is omdat de negatieve effecten van de nieuwe windturbines gelijk zijn aan die van de bestaande turbines. Zoals hiervoor uiteengezet (§ 12.6), gaat deze stelling niet op. Voor de effecten van de nieuwe windturbines zijn, ook voor het optimale foerageergebied, niet alleen het aantal windturbines, maar ook bijvoorbeeld locatie, afstand en type windturbine van belang. Niet is uitgesloten dat de nieuwe windturbines aanzienlijk meer negatieve effecten zullen hebben dan de bestaande windturbines.

Reactie Provincie Flevoland

In voorschrift 14 staat het volgende aangegeven: Op de percelen Hoekman en De Bruijker ten zuidoosten van de A6 die zijn ingericht als optimaal foerageergebied voor de kiekendieven worden alle werkzaamheden buiten het broedseizoen van kiekendieven uitgevoerd. Dit betekent dat er geen werkzaamheden plaats mogen vinden tijdens het broedseizoen van kiekendieven. In de vergunning zullen wij deze periode aanscherpen tot 1 maart- 1 oktober. Bovendien zullen we er middels het werkplan op toezien dat de werkzaamheden in de foerageergebieden binnen zo kort mogelijke periode worden uitgevoerd, zodat het aantal momenten dat er verstoring plaatsvindt zo klein mogelijk is.

12. Voorschrift 16 bepaalt dat de vegetatie die wordt aangetast in het optimale foerageergebied na afloop van de werkzaamheden moet worden ingezaaid ten behoeve van de foerageercondities. Dit betreft een compenserende maatregel en geen mitigerende maatregel. De effecten van de aantasting worden hiermee immers niet voorkomen, zij worden mogelijk slechts achteraf beperkt. Daarbij komt dat voor het aanmerken van een maatregel als mitigerende maatregel en het als zodanig betrekken daarvan bij vergunningverlening, op basis van volledige, precieze en definitieve conclusies de zekerheid moet zijn verkregen dat zich geen verstorende of verslechterende effecten zullen voordoen. Dat is hier niet het geval. Aangezien aldus van een mitigerende maatregel geen sprake is, is het voorkomen van aantasting van het optimale foerageergebied ten onrechte niet verzekerd en kan de Wnb-vergunning niet worden verleend.

Reactie Provincie Flevoland

In voorschrift 15 staat het volgende aangegeven: De Infrastructuur voor de aanleg en het onderhoud van de windturbines op de percelen met optimaal foerageergebied voor kiekendieven moet zoveel mogelijk op aangrenzende percelen te worden aangelegd. Hiervan dient in het werkplan (zie voorschrift 7) een kaart te worden opgenomen. Het werkplan wordt vooraf ter goedkeuring aan ons voorgelegd. Dit voorschrift is opgenomen om de vegetatie op de percelen zo min mogelijk te beïnvloeden. Door na afloop van de werkzaamheden (einde winterseizoen als de kiekendieven nog geen gebruik maken van het gebied) het gebied in te zaaien met een specifiek vegetatiemengsel wordt ervoor gezorgd dat het gebied weer optimaal functioneert als de kiekendieven er gebruik van willen maken. Hierdoor is het een mitigerende maatregel.

13. De passende beoordeling (PB) dient zowel als onderbouwing bij het RIP op grond van artikel 2.7, lid 1, Wet natuurbescherming (Wnb) als onderbouwing bij de vergunning op grond van artikel 2.7, lid 2, Wnb. Deze PB voldoet op een aantal punten niet, zodat beide besluiten dienen te worden aangepast. Door bureau Waardenburg is ook bij dit windpark het zogenaamde Flux Collision Model toegepast. Doordat een volledig overzicht van de invoergegevens ontbreekt, is niet na te gaan of dit model - dat op zich kan worden toegepast voor een mortaliteitsberekening - tot de juiste voorspelling voor de mortaliteit kan leiden. Daar komt bij dat uit verschillende recente onderzoeken blijkt, dat de voorspelde mortaliteit enorm kan afwijken van de werkelijke mortaliteit. IN de PB en onderliggende stukken is daar te weinig rekening mee gehouden. Dat komt dan in strijd met het voorzorgbeginsel van de Habitatrichtlijn. Al te gemakkelijk is in de

natuurtoets en de PB er van uitgegaan, dat dit windpark nauwelijks effect heeft op de Natura 2000-gebieden van de Randmeren en het Markermeer. Dat betreft dan vooral de effecten op vogels. Als gevolg daarvan ontbreekt een goede cumulatieve beschouwing van de effecten van het windpark op die gebieden. Alleen al daardoor zijn significante effecten op de instandhoudingsdoelstellingen van die gebieden onvoldoende uitgesloten. Daarnaast is de beoordeling van mogelijke significante effecten op deze gebieden en de Oostvaardersplassen grotendeels gebaseerd op de toepassing van het zogenaamde 1% criterium. Uit bijgevoegd onderzoek van Wageningen Environmental Research (WER, voorheen Alterra) blijkt, dat het 1% criterium lang niet in alle gevallen kan worden toegepast. Dat geldt ook voor de beoordeling van de effecten op verschillende vogelsoorten en vleermuizen in de PB. Daarnaast ontbreekt in de PB een correcte samenvoeging van de verschillende soorten effecten (mortaliteit, barrièrewerking en verstoring), de zogenaamde interne cumulatie. Bovenstaand betekent, dat ofwel door beter onderzoek moet blijken dat significante effecten toch kunnen worden uitgesloten ofwel door extra mitigerende maatregelen die effecten beperkt kunnen worden. Lukt een van beide niet, dan zal dit windpark moeten worden onderworpen aan de ADC-toets (zijn er alternatieven, zo niet zijn er dan dwingende redenen van groot openbaar belang en zo ja, kunnen alle negatieve effecten worden gecompenseerd).

Reactie Provincie Flevoland

In §3.2.2. en bijlage 7 van de Passende Beoordeling wordt de essentie en het gebruik van het Flux Collision Model uitgelegd. Voor zover aanvaringskansen beschikbaar zijn is het Flux Collision Model gebruikt om het aantal slachtoffers onder alle relevante vogelsoorten te berekenen. De parameters en aannames die hierbij gebruikt worden zijn per soort/groep expliciet beschreven in §3.2.2. Hierbij wordt expliciet beschreven welke aanvaringskansen, welke soortspecifieke flux, welke uitwijking en welk aandeel op rotorhoogte zijn gebruikt in de modelberekening. De zienswijze maakt niet duidelijk uit welke recente onderzoeken zou blijken dat de voorspelde mortaliteit enorm kan afwijken van de werkelijke mortaliteit. Wij wijzen erop dat bij de slachtofferberekening met het Flux Collision Model een worst case benadering is gehanteerd en dat de effecten derhalve eerder overschat dan onderschat zijn. In Hoofdstuk 5 van de Passende Beoordeling is voor alle vogelsoorten waarvoor Natura 2000-gebieden in de omgeving van het plangebied zijn aangewezen beschreven in hoeverre er sprake is van een relatie met het plangebied van Windpark Zeewolde. Onder de vogelsoorten die een relatie hebben met het plangebied van Windpark Zeewolde blijken geen soorten die afkomstig zijn uit de Natura 2000-gebieden Markermeer en/of Randmeren. Een negatief effect op het behalen van de instandhoudingsdoelen van deze gebieden kan daarom met zekerheid uitgesloten worden. Omdat windpark Zeewolde op zichzelf geen effect heeft op het behalen van de instandhoudingsdoelen van deze gebieden is een cumulatiestudie niet aan de orde. Uit jurisprudentie blijkt dat de 1%-mortaliteitsnorm in windpark beoordelingen gebruikt kan worden om een ordegrrootte van effecten aan te geven waarbij zeker geen significante effecten op zullen treden, omdat de sterfte procentueel zeer laag is ten opzichte van de natuurlijke sterfte. Door na te gaan, uitgaande van een worst case scenario, of een kritische grens wordt overschreden (1%-mortaliteitsnorm) kan zekerheid verkregen worden over het al dan niet optreden van significant negatieve effecten. Ter beoordeling van de omvang van het effect van het aantal aanvaringslachtoffers, is 1% van de jaarlijkse natuurlijke sterfte (1%-mortaliteitsnorm) van die soort in het Natura 2000-gebied bij de beoordeling aangehouden als eerste zeef om te zien of significante effecten al dan niet zouden kunnen optreden (Steunpunt Natura 2000, 2010). Indien de voorspelde sterfte niet hoger is dan 1% van de jaarlijkse natuurlijke sterfte van de betrokken populatie, kunnen significant negatieve effecten met zekerheid worden uitgesloten. Volgens het onderzoek van de WER kan de 1%-mortaliteitsnorm niet als veilige norm gebruikt worden voor kwetsbare populaties (oftewel populaties die kleiner zijn dan de doelaantallen of die een dalende trend vertonen). In het desbetreffende rapport wordt voor het eerst de niet eerder beschreven en/of gevalideerde Population Persistence Index (PPI) geïntroduceerd, wat een manier is om de bestendigheid van populaties uit te drukken. Door middel van populatiemodellering kunnen veranderingen in de PPI als gevolg van een verhoogde mortaliteit in beeld worden gebracht. Dit is echter geen praktisch

hanteerbare norm of wetenschappelijk verantwoorde grenswaarde die als alternatief voor de 1%-mortaliteitsnorm zou kunnen dienen.

14. Bij de ter inzage gelegde stukken ontbreekt een ontwerp voor de ontheffing op grond van hoofdstuk 3 van de Wnb noch maakt dit onderdeel uit van de omgevingsvergunning. Het RIP mist voldoende onderbouwing dat een ontheffing verleend kan worden. Dat komt mede door het ontbreken van een beoordeling van de gezamenlijke effecten van projecten op vogel- en vleermuispopulaties in relatie tot de hiervoor al aangegeven gebreken bij de toepassing van het 1 %-criterium.

Reactie Provincie Flevoland

De PPI gaat uit van de populatieomvang en van de overleving van de betrokken populatie. De maat PPI is een abstract getal. De verandering in deze maat als gevolg van additionele sterfte levert een relatief getal (Rppi). Dit relatieve getal heeft geen direct verband met de aantallen broedparen of aantallen vogels zoals die in Natura 2000-context van belang zijn. De PPI is een onbruikbare maat voor de effectbepaling van een project op de doelstellingen van een Natura 2000-gebied, en vormt geen beter (wetenschappelijk) alternatief voor het 1%-criterium zoals door de opstellers van het rapport wordt gesuggereerd. Ook bevat de PPI geen aanleiding te twifelen aan de (wetenschappelijke) toepasbaarheid van het 1%-criterium. Wanneer naast de aantasting van het leefgebied ook de sterfte en/of barrièrewerking voor een soort meer dan verwaarloosbaar is dan zouden deze tezamen van invloed zijn op de draagkracht van het gebied voor betreffende vogelsoorten en daarmee op de populatieomvang. In dat geval zou interne cumulatie aan de orde kunnen zijn. Met inachtneming van de mitigerende maatregelen blijkt dit bij windpark Zeewolde alleen voor de wilde zwaan, kolgans en grauwe gans tijdens de herstructureringsfase in potentie mogelijk. Echter, gezien de overcapaciteit in draagkracht die voor deze soorten beschikbaar is (zie draagkrachtberekeningen §6.2.3 in de Passende Beoordeling) zal de aantasting van leefgebied met zekerheid geen effect hebben op de overleving van deze soorten. Interne cumulatie is daarom niet aan de orde. De effecten van Windpark Zeewolde die na mitigatie resteren (de 'resteffecten'), worden in cumulatie wel met de effecten van andere plannen en projecten in de omgeving van Natura 2000-gebied de Oostvaardersplassen beoordeeld (externe cumulatie). Zie uitspraak ABRS van 1 april 2009 in zaaknr. 200801465/1/R2, uitspraak ABRS van 29 december 2010 in zaaknr. 200908100/1/R1, de uitspraak ABRS van 8 februari 2012 in zaaknr. 201100875/1/R2 en uitspraak ABRS van 4 mei 2016 in zaaknr. 201508490/1/R6.

15. Cliënten merken op dat zij op basis van de AERIUS-berekeningen niet hebben kunnen vaststellen waar en in welke hoeveelheid de stikstofdepositie zal plaatsvinden. Los van het feit dat op basis van vaste jurisprudentie van de Afdeling het niet is toegestaan om op basis van een vaste getalsmatige grens (zoals de grens van 0,05 mol/ha/jaar) effecten uit te sluiten voor stikstofdepositie, begrijpen cliënten uit het bovenstaande dat geen melding is gedaan in het kader van de PAS, maar dat wel gebruik wordt gemaakt van de depositieruimte van de PAS. Met andere woorden: de PAS wordt gebruikt om te onderbouwen dat de natuurlijke kenmerken van de Natura 2000-gebieden niet worden aangetast. Het zal u niet zijn ontgaan dat de Afdeling op dit moment verschillende zaken in behandeling heeft, waarin is aangevoerd dat de PAS in strijd is met de Europese Habitatrichtlijn. In dat kader heeft de Afdeling besloten negen zaken als pilot te behandelen en de overige beroepszaken aan te houden. Het wordt ernstig betwijfeld of de PAS verenigbaar is met het Europees recht, hetgeen naar de mening van cliënten niet het geval is. Bovendien hebben Cliënten begrepen dat de Afdeling voornemens is om prejudiciële vragen te stellen aan het Hof van Justitie van de Europese Unie (het 'HvJ EU'). Gelet op het voorgaande zijn cliënten van mening dat verdere besluitvorming ten aanzien van het Windpark Zeewolde aangehouden dient te worden totdat in rechte komt vast te staan dat de PAS verenigbaar is met het Europese recht en daarmee ook het ontwerp-RIP en de ontwerp-natuurvergunning.

Reactie Provincie Flevoland

Uit de AERIUS berekening komt naar voren dat op geen enkel Natura 2000-gebied dat is opgenomen in het Programma Aanpak Stikstof een stikstofdepositie neerkomt van meer dan 0,05 mol/ha/jaar. Dit betekent dat er geen meldingsplicht bestaat voor stikstof voor dit project.

16. *Cliënten merken op dat zij op basis van de AERIUS-berekeningen niet hebben kunnen vaststellen waar en in welke hoeveelheid de stikstofdepositie zal plaatsvinden. Los van het feit dat op basis van vaste jurisprudentie van de Afdeling het niet is toegestaan om op basis van een vaste getalsmatige grens (zoals de grens van 0,05 mol/ha/jaar) effecten uit te sluiten voor stikstofdepositie, begrijpen cliënten uit het bovenstaande dat geen melding is gedaan in het kader van de PAS, maar dat wel gebruik wordt gemaakt van de depositieruimte van de PAS. Met andere woorden: de PAS wordt gebruikt om te onderbouwen dat de natuurlijke kenmerken van de Natura 2000-gebieden niet worden aangetast. Het zal u niet zijn ontgaan dat de Afdeling op dit moment verschillende zaken in behandeling heeft, waarin is aangevoerd dat de PAS in strijd is met de Europese Habitatrichtlijn. In dat kader heeft de Afdeling besloten negen zaken als pilot te behandelen en de overige beroepszaken aan te houden. Het wordt ernstig betwijfeld of de PAS verenigbaar is met het Europees recht, hetgeen naar de mening van cliënten niet het geval is. Bovendien hebben Cliënten begrepen dat de Afdeling voornemens is om prejudiciële vragen te stellen aan het Hof van Justitie van de Europese Unie (het 'HvJ EU'). Gelet op het voorgaande zijn cliënten van mening dat verdere besluitvorming ten aanzien van het Windpark Zeewolde aangehouden dient te worden totdat in rechte komt vast te staan dat de PAS verenigbaar is met het Europese recht en daarmee ook het ontwerp-RIP en de ontwerp-natuurvergunning.*

Reactie Provincie Flevoland

Zie zienswijze 15.

17. *Het onderzoek ten behoeve van het 'Achtergrondrapport Natuur, Windpark Zeewolde en effecten op natuur voor de MER' uitgevoerd door Bureau Waardenburg (Verbeek et al. 2016) betreft slechts de momentopname van één jaar. De veldbezoeken zijn alleen overdag uitgevoerd, terwijl de meeste en ook meest kritische passages van vogels en vleermuizen 's nachts plaatsvinden. In de nachtelijke uren is geen nader onderzoek gedaan naar vliegbewegingen van vogels van foerageergebied naar slaapplek en omgekeerd. Ook is geen onderzoek uitgevoerd naar andere trekbewegingen van vogels. Veel aannames zijn gedaan op basis van andere, o.a. buitenlandse, onderzoeken, waarbij het de vraag is of deze ook altijd van toepassing zijn op de specifieke situatie in Flevoland. Verder zijn er (nog) geen ervaringscijfers of onderzoeksgegevens met de zeer hoge molens zoals die geplaatst worden in het Windpark Zeewolde waarbij de tiphoogte oploopt tot 220 meter bij de A27. Een en ander biedt onvoldoende houvast om stellige uitspraken te doen over de aanvarings-risico's. Zeker in een aantal gevallen kunnen significant negatieve effecten niet op voorhand uitgesloten worden, waar dat nu wel gedaan is. Het volgende kan ter illustratie dienen. Omdat de grauwe kiekendief in het jaar 2015 niet als broedvogel is waargenomen in het plangebied van Windpark Zeewolde, is in het achtergrondrapport en daarmee ook in de MER verder geen rekening gehouden met deze ernstig bedreigde roofvogel die nog in slechts 2 gebieden broedt in Nederland waaronder Flevoland. In andere jaren heeft de grauwe kiekendief wel degelijk ook in het plangebied gebroed.*

Reactie Provincie Flevoland

De onderzoeken zijn op een juiste wijze uitgevoerd. De commissie MER geeft hierover in het toets advies aan dat de informatie, met name door de inhoudelijke aanvullingen uit de bijlagen rapporten bij de ontheffingsaanvraag voor de Ff-wet, volledig en juist is. Gedeputeerde staten van de provincie Flevoland concludeert: "Uit de toets blijkt dat significante effecten met zekerheid kunnen worden uitgesloten. Voor sommige soorten treden wellicht nog licht negatieve effecten op. Er kan een vergunning in het kader van de Wet Natuurbescherming worden afgegeven."

18. *Gelet op de bovengenoemde onzekerheden wat betreft de nachtelijke trek van ganzen en andere vogels waarnaar geen veldonderzoek gedaan is, pleiten wij voor aanpassingen aan de voorziene corridor in de lijnopstelling van molens langs de A27. Wij zouden graag een ruimere corridor zien in zowel periode, tijd als ruimte. Wanneer de corridor geregeld wordt met een automatische stilstandvoorziening met behulp van radar (al dan niet door tussenkomst van een operator) hoeven de molens niet onnodig stilgezet te worden en kan ingegrepen worden wanneer het wel nodig is. Het stilzetten hoeft zo niet beperkt te zijn tot een vooraf ingestelde tijd en periode die altijd arbitrair zijn. Door koppeling van meerdere molens binnen het systeem kunnen de kosten van de voorziening beperkt blijven en kunnen meer molens in de corridor betrokken worden. Dit is een betere oplossing voor de passerende vogels en leidt niet tot onnodige stilstand. Inmiddels is ook praktijkervaring met dergelijke systemen opgebouwd. Laat Windpark Zeewolde hiervan profiteren.*

Reactie Provincie Flevoland

Op basis van de passende beoordeling is vastgesteld dat voor grauwe ganzen en kolganzen barrièrewerking niet met zekerheid kan worden uitgesloten. Weliswaar staan in de huidige situatie ook al windturbines in deze lijn, maar de grotere hoogte van de nieuwe windturbines maakt dat niet is uitgesloten dat de ganzen op verticale richting op tijd kunnen uitwijken. Ook al is de verwachting dat de ganzen (zowel in de huidige als in de nieuwe situatie) zonder problemen tussen de windturbines door kunnen vliegen, is niet met zekerheid uit te sluiten dat de ganzen in de huidige situatie (in het donker) uitwijken voor de bestaande windturbines door er (net) overheen te vliegen. Als mitigerende maatregel is conform de passende beoordeling in voorschrift 18 van de Wnb-vergunning opgenomen dat een corridor van stilstaande windturbines moet worden ingesteld in de periode (in het jaar en van de dag) dat de grauwe ganzen en kolganzen met grote aantallen over het plangebied vliegen. Met inbegrip van deze mitigatie kan het optreden van significant negatieve effecten op het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied Oostvaardersplassen uitgesloten worden. Op basis van de beschikbare onderzoeken is geconcludeerd dat een corridor van twee windturbines afdoende is om aantasting te voorkomen. Hetgeen in de zienswijze naar voren is gebracht, vormt geen aanleiding een ruimere corridor in te stellen.

19. *Vanwege het grote aantal onzekerheden zouden wij ervoor willen pleiten de gevolgen te onderzoeken die het in bedrijf nemen van de molens heeft voor vogels en vleermuizen door bij alle molens de aanvaringslachtoffers te registreren en dit in een monitoringprogramma op te nemen. Op deze wijze kan in de praktijk getoetst worden of gedane aannames zich ook in de praktijk manifesteren of juist niet. Bij constatering van ongewenste afwijkingen kunnen passende bijsturingsmaatregelen genomen worden. Naar onze mening kan dit goed opgenomen worden in het kader van de monitoring voortvloeiend uit art. 7.39 van de Wet milieubeheer.*

Reactie Provincie Flevoland

Zie zienswijze 18.

20. *Gedurende de herstructureringstermijn van 7 jaar kunnen molens gedurende een periode van 5 jaar dubbeldraaien. Teruggerekend naar een periode van 5 jaar tellen de negatieve effecten van de molens dubbel, al is in de effectenberekening uitgegaan van slechts 20%. Wij vinden dit op zijn minst arbitrair. Wij begrijpen dat de dubbeldraaitermijn vanuit bedrijfseconomisch oogpunt noodzakelijk is en voorwaarde om het project ook financieel haalbaar te maken. Wij vinden echter wel dat wanneer uit de bedrijfseconomische cijfers blijkt dat deze gunstiger zijn dan waarop het Ministerie van EZ in samenspraak met de gemeente en provincie de termijn van vijf jaar hebben bepaald, de termijn naar beneden wordt bijgesteld. Daartoe dienen de eigenaren van de windturbines hun exploitatiegegevens jaarlijks te verstrekken.*

Reactie Provincie Flevoland

Het opleggen van een monitoringsverplichting is niet nodig omdat de initiatiefnemers naar het oordeel van de ministers op voorhand al duidelijk hebben gemaakt dat deze termijn op vijf jaar moet worden gesteld.

21. Zoals uit de door ons geplaatste vraagtekens bij het onderzoek blijkt is het onderzoek naar de effecten voor de grauwe kiekendief naar onze mening onvoldoende uitgevoerd door de vogel verder niet in beschouwing te nemen, omdat hij in een jaar niet in het plangebied tot broeden kwam terwijl er jaren zijn waarin dit wel degelijk het geval was. Broedende vogels zijn in dit gebied zelfs van zenders voorzien. De grauwe kiekendief is een zeer ernstig bedreigde vogelsoort van de rode lijst waarvoor alles in het werk gesteld moet worden om de vogel als broedvogel in Nederland te behouden. Te meer daar Flevoland tot de slechts twee broedlocaties in Nederland behoort. Nader onderzoek naar de mogelijke effecten voor de grauwe kiekendief als gevolg van het Windpark Zeewolde moet naar onze mening worden uitgevoerd. Terecht wordt gesteld dat er rekening gehouden moet worden met het feit dat de instandhoudingsdoelstellingen voor de Oostvaardersplassen voor de blauwe kiekendieven onverkort van kracht zijn ook als is er in de afgelopen jaren niet gebroed. In het beheerplan Oostvaardersplassen worden maatregelen voorzien om condities te scheppen of te herstellen die ervoor moeten zorgen dat de blauwe kiekendief als broedvogel weer terugkeert. De blauwe kiekendief wordt echter in het Ontwerp-inpassingsplan weggecijferd met de redenering dat op basis van het kleine aantal de kans op een ervaring klein is en dat daarmee een effect op het behalen van de instandhoudingsdoelen is uitgesloten. Naar onze mening moet juist in ogenschouw genomen worden dat de wanneer de blauwe kiekendief slachtoffer wordt van een aanvaring, met alle inspanningen die voor deze vogel gedaan worden, de consequenties voor de instandhoudingsdoelstellingen veel groter zijn dan wanneer het een talrijker vogel zou betreffen. Wij vinden dat dit betrokken moet worden in de analyse van de milieueffecten van Windpark Zeewolde.

Reactie Provincie Flevoland

De onderzoeken zijn op een juiste wijze uitgevoerd. De commissie MER geeft hierover in het toets advies aan dat de informatie, met name door de inhoudelijke aanvullingen uit de bijlagen rapporten bij de ontheffingsaanvraag voor de Ff-wet, volledig en juist is. Gedeputeerde staten van de provincie Flevoland concludeert: "Uit de toets blijkt dat significante effecten met zekerheid kunnen worden uitgesloten. Voor sommige soorten treden wellicht nog licht negatieve effecten op. Er kan een vergunning in het kader van de Wnb worden afgegeven."

F. BESLUIT

Gedeputeerde Staten van Flevoland **HEBBEN BESLOTEN**, op grond van artikel 2.7 lid 2 van de Wet natuurbescherming, een vergunning te verlenen aan:

Pondera Consult. Aan deze vergunning zijn de volgende voorwaarden verbonden:

1. Deze vergunning wordt verleend aan Windpark Zeewolde BV of diens rechtsopvolger.
2. Deze vergunning wordt uitsluitend gebruik door (medewerkers van) de vergunninghouder of aantoonbaar in opdracht van de vergunninghouder handelende (rechts)personen. De vergunninghouder blijft daarbij verantwoordelijk voor de juiste naleving van deze vergunning.
3. De in voorschrift 2 genoemde (rechts)personen beschikken op de plaats waar de vergunde activiteiten worden uitgevoerd over een kopie van deze beschikking en tonen deze op de eerste vordering aan de daartoe bevoegde toezichthouders en opsporingsambtenaren.
4. De in voorschrift 2 genoemde (rechts)personen zijn aantoonbaar op de hoogte van de inhoud en het doel van deze voorschriften en beperkingen, zodanig dat zij daar ook Invulling en uitvoering aan kunnen geven.
5. Voorafgaande aan de start van de werkzaamheden dient aan de Provincie Flevoland en aan de Omgevingsdienst Flevoland, Gooi en Vechtstreek jaarlijks een werkplan te worden overlegd voor het daarop volgende jaar ter goedkeuring van het bevoegd gezag via

wetnatuurbescherming@flevoland.nl en handhaving@ofgv.nl. In het werkplan staat:

- A. de planning aangegeven van de aanleg- en saneringswerkzaamheden, met bijbehorend kaartmateriaal;
 - B. per fase dient onderbouwd te worden waar de rust- en foerageergebieden voor vogels liggen, dit dient ook op kaart te worden aangegeven;
 - C. de mitigerende maatregelen, zoals beschreven in de passende beoordeling en de voorschriften uit deze vergunning, dienen uitgewerkt te worden in het werkplan in ruimte en tijd tot de uitvoering.
6. De vergunde activiteiten worden overeenkomstig de ingediende aanvraag en de bijbehorende passende beoordeling uitgevoerd, met inachtneming van de aan deze vergunning verbonden voorschriften en beperkingen. Bij eventuele strijdigheid van de aanvraag en/of passende beoordeling met de voorschriften en beperkingen in de onderhavige vergunning, prevaleren de laatste.
7. Het werkplan dient minimaal 8 weken voor de start van de werkzaamheden naar Gedeputeerde Staten toegestuurd te worden. De werkzaamheden kunnen pas starten na schriftelijke goedkeuring van het werkplan. De vergunninghouder dient het werkplan jaarlijks in te dienen en voor 1 oktober ter goedkeuring naar het bevoegde gezag toe te sturen. De voor het volgende jaar geplande werkzaamheden worden uitgevoerd na schriftelijke goedkeuring van het bevoegde gezag. De werkzaamheden worden conform het goedgekeurde werkplan uitgevoerd.
1. Het uitvoeren van de activiteiten in afwijking van de aanvraag en/of het vergunde is enkel toegestaan na een positief besluit op een daartoe strekkend, deugdelijk onderbouwd, verzoek van of namens de vergunninghouder. Een wijzigingsverzoek dient per post of per email (wetnatuurbescherming@flevoland.nl) te worden ingediend en leidt, afhankelijk van de omvang van de gevraagde afwijking, ofwel tot een formeel rechtsoordeel waarbij wordt verklaard dat de wijziging valt binnen de initiële vergunning ofwel tot een formeel wijzigingsbesluit waaraan eventueel inspraak van relevante belanghebbende partijen aan vooraf kan gaan.
 2. Bij opgetreden incidenten moet gehandeld worden conform de daarbij van toepassing zijnde wet- en regelgeving. Tevens wordt in het kader van deze vergunning de Provincie Flevoland en de OFGV binnen 48 uur geïnformeerd (wetnatuurbescherming@flevoland.nl, handhaving@ofgv.nl) over de aard en de omvang van het incident onder overlegging van alle relevante gegevens. Onder incident wordt in dit verband verstaan 'een onvoorziene gebeurtenis waardoor schade aan de natuurlijke kenmerken in het betrokken beschermd gebied is of kan worden toegebracht'.
 3. Bij een opgetreden incident is de vergunninghouder verplicht eventuele verontreinigingen, zo mogelijk, direct te laten verwijderen en eventueel opgetreden schade zoveel mogelijk te herstellen, dit is ter beoordeling van het bevoegd gezag.
 4. Alle door of namens Gedeputeerde Staten gegeven aanwijzingen en/of uitvoeringsbepalingen dienen direct te worden opgevolgd.
 5. Zodra op enig moment voor de datum van 31-12-2024 de werkzaamheden met betrekking tot de vergunde activiteit feitelijk zijn beëindigd, dan wordt dit uiterlijk binnen een week schriftelijk of per email aan de provincie en de OFGV gemeld via wetnatuurbescherming@flevoland.nl en handhaving@ofgv.nl.
 6. Tijdens de uitvoeringsperiode mogen er in maximaal 5 jaar meer windturbines (maximaal 304) staan, als in de bestaande situatie (221 windturbines) in het plangebied van het windpark.
 7. Er dienen minimaal 186 windturbines gefaseerd gesaneerd te zijn op uiterlijk 31 december 2026.
 8. Op het perceel 'Hoekman' (kadastrale perceelscode ZWD 03 D 1240 en 'De Bruijker' (kadastrale perceelscode ZWD 03 D 1301) die zijn ingericht als optimaal foerageergebied voor de kiekendieven worden alle werkzaamheden buiten het broedseizoen (1 maart-1 oktober) van kiekendieven uitgevoerd. De werkzaamheden dienen zoveel mogelijk binnen een jaar te worden uitgevoerd en afgerond, zodat het aantal periodes dat verstoring op kan treden zoveel mogelijk beperkt blijft.

8. Op perceel Hoekman en perceel De Bruijker die zijn ingericht als optimaal foerageergebied voor de kiekendieven moet na afloop van de werkzaamheden op de plaatsen waar de vegetatie is aangetast de vegetatie ingezaaid worden met een specifiek mengsel om de foerageercondities voor kiekendieven zo optimaal mogelijk te maken. In het werkplan (zie voorschrift 5) dient opgenomen te worden welk mengsel hiervoor wordt gebruikt.
9. De infrastructuur voor de aanleg en het onderhoud van de windturbines op perceel
10. Hoekman en perceel De Bruijker met optimaal foerageergebied voor kiekendieven moet zoveel mogelijk op aangrenzende percelen te worden aangelegd. Hiervan dient in het werkplan (zie voorschrift 5) een kaart te worden opgenomen.
11. De bestaande windturbines op perceel Hoekman en perceel De Bruijker ten zuidoosten van de A6 die zijn ingericht als optimaal foerageergebied voor de kiekendieven dienen eerst volledig verwijderd te worden voordat de nieuwe windturbines op deze percelen gerealiseerd mogen worden. De werkzaamheden op deze percelen dienen in het winterseizoen (1 oktober- 1 maart) uitgevoerd te worden.
12. Aanleg van een corridor van stilstaande windturbines in de lijnopstelling langs de A27 dient aan het volgende te voldoen:
 - A. de twee windturbines die samen de corridor vormen dienen naast elkaar te staan in de lijnopstelling langs de A27;
 - B. de corridor is werkzaam in de periode 1 oktober-31 maart;
 - C. 's ochtends stilstand van 1 uur voor zonsopkomst tot 1 uur daarna;
 - D. 's avonds stilstand van 1 uur voor zonsondergang tot 2 uur daarna;
 - E. gelet op de vliegpaden van de ganzen dient de corridor zoveel mogelijk dwars op de vliegrichting van de ganzen te liggen. In het werkplan dient aangegeven te worden welke 2 turbines de corridor vormen, dit dient tevens op kaart te worden aangegeven.
13. De vergunninghouder geeft, overeenkomstig de Algemene wet bestuursrecht, alle medewerking aan de aangewezen toezichthouder(s).
14. Vergunninghouder voert een administratie waarin alle op deze vergunning betrekking hebbende documenten en bewijsstukken ten aanzien van de naleving van de voorschriften en beperkingen van deze vergunning zijn opgenomen.
15. De aanleg van het windpark dient gereed te zijn op 31-12-2024. Op deze vergunning is de rijkscoördinatieregeling van toepassing. Voor de duur van de vergunning sluiten wij aan bij de omgevingsvergunning. De exploitatie- en beheerfase van deze vergunning is daarom 25 jaar vanaf het moment dat de aanleg gereed is.

G. Beroep

Belanghebbenden kunnen tegen dit besluit beroep instellen bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State, postbus 20019, 2500 EA, Den Haag. De termijn voor het indienen van een beroepschrift bedraagt zes weken en vangt aan met ingang van de dag na die waarop het besluit ter inzage is gelegd. Een belanghebbende die redelijkerwijs niet kan worden verweten dat hij geen zienswijze naar voren heeft gebracht op het ontwerp van het desbetreffende besluit kan ook beroep instellen. Op dit besluit is de Crisis- en herstelwet van toepassing. Dit betekent dat de belanghebbende in het beroepschrift moet aangeven welke beroepsgronden hij aanvoert tegen het besluit. Na afloop van de termijn van zes weken kunnen geen nieuwe beroepsgronden meer worden aangevoerd. Het wordt aanbevolen in het beroepschrift te vermelden dat de Crisis- en herstelwet van toepassing is

H. Ondertekening

Hoogachtend,
Gedeputeerde Staten van Flevoland,

de secretaris,
Mr. Drs. T. van der Wal

de voorzitter,
J. Ladders